

Тодор Балкански (София)

ПРОФ. Д-Р ЙОРДАН НИКОЛОВ ИВАНОВ

Прието е името на този българист в ономастичната литература да се изписва с ударение на втората сричка, за да се различава от това на другия Йордан И в а н о в (академик, автор на "Българите в Македония", "Български старини из Македония").

Йордан Николов Иванов е роден в Неврокоп, днес Гоце Делчев, през 1929 г. Средното си образование завършва в родния си град. Висше икономическо и филологическо в София (Висш икономически институт, сега Университет за национално и световно стопанство и Софийския университет, специалност българска филология). След дипломирането си като филолог работи 6 години в гимназията на гр. Гоце Делчев. Учител е по български език и литература, като в същото време е сътрудник на проф. Стойко Стойков в областта на българската диалектология. От м. март 1968 г. е на работа като научен сътрудник в Института за български език, сектор Историческа диалектология, днес Югозападни български говори. Задачата на Сектора е осъществяване на научното единство на българския език в цялата негова езикова територия. Този период от институтското време на Йордан Иванов е особено плодотворен. Създава и публикува т. I на *Диалектен атлас за преселническите говори в Македония, Беломорието*.

От 1973 г. преминава на работа в Секцията по балканско и индоевропейско езикознание. Работи като един от съставителите и авторите на *Български етимологичен речник*. В този колектив участва и до днес като външен сътрудник.

От 1975 г. е доцент по българска диалектология към Пловдивския университет "Паисий Хилендарски". Чете курсове по българска фонетика, българска лексикология и българска диалектология. Девет години е ръководител на Катедрата по български език и един мандат заместник-ректор на Пловдивския университет.

От 1981 г. преминава на работа към АОНСУ, където ръководи Катедрата по езиково обучение, без да прекъсва преподавателската си дейност в Пловдивския университет. През 1990 г. отново е на щатна работа в Пловдивския университет. Пенсионира се през 1995 г.

Като диалектолог разработва кандидатска и докторска дисертация *Български диалектен атлас. Българските говори от Егейска Македония; Българските тайни занаятчийски говори*.

В областта на българската ономастика започва да работи твърде рано. В статията му за мървашката терминология (1971) е приведена специфичната топонимия на областта Мървашко. В тази статия е направен опит да се обяснят хороним *Мървака* и етноним *мърваци*. На мървашката топонимия предоставя и специална статия през 1975 г.

Съществен е интересът на Й. Иванов към историческата топонимия на българската езикова територия. В специална статия (1978) прави опит да докаже българския произход на името *Κοτοκίου* в пространното житие на Климент Охридски. В други статии (1977) се разглеждат етимологическите основания на селищните имена *Свелиндс* и *Пòцен*, различни от вече представените при проф. Й. Заимов. Коментира се и тракийският произход на ойконима *Цирòпол*, Неврокопско. Географската номенклатура между Долна Струма и Долна Места е тема на негов доклад за XI международен конгрес по ономастика (1974). В голяма статия от 1979 г. (*Из старата славянска ономастика*) минава в полето на историческата българска антропонимия. Разгледани са в етимологическо осветление имената *Желя̀ха*, *Либя̀ха*, *Либòтен*, *Ма̀хно*, *Ра̀б*, *Ра̀бòта*, *Тихòта*, някои в съпоставка с полския антропонимон.

В теорията на българската ономастика приносен характер има неговата статия: *Местни имена с рядко значение на предлога у в българската топонимия*. В друга негова работа *Неизвестни географски термини* за първи път в българската ономастика се описват непознати до този момент етимони на множество български имена с основи *скъ̀ргач* и *арг̀ач*.

Ономастичното дело на Йордан Иванов не може да бъде представено без неговото участие като автор в *Българския етимологичен речник*. В почти всяка от неговите речникови статии има обилна етнонимна, антропонимна и топонимна фактология. Огромен по същество е речниковият материал, напр. в т. II – 130 стр., в т. III – 75 стр., т. IV – 27 стр., т. V – 80 стр.

Венец на неговото ономастично дело обаче са двете монографии: 1/ *Местните имена между Долна Струма и Долна Места* и 2/ *Местните*

имена в Гоцеделчевско, Принос към проучването на топонимията в Македония и Родопите.

Тук е мястото да се посочи особено приносния характер на първата творба, която описва топонимията на едно българско крайще, останало в гръцка територия. Йордан Иванов де факто спасява за българската ономастика непознатата и осъдена на забравяне българска ономастика на тази покрайнина. Тежката събирателска работа осъществява с помощта на бежанци българи. Работата получи висока оценка от критиката (вж. рецензиите за нея на Т. Балкански в Бълг. език, № 6, 1984, 551–553; Петър Вълков в Пиринско дело, 2 февр. 1984; J. Pleškaloва, – In: Zpravo d a j mistopisne komisi CSAV, Praha 24, 1983, № 3, 385–391).

Вторият труд на проф. Иванов, който скоро излиза от печат, описва топонимията в една от най-невралгичните точки на българската земя, където турската пропаганда е особено силна и където потурчването на българската ономастика е почти всекидневие. И в този случай може определено да се каже, че благодарение на актуалната намеса на проф. Иванов българската поманшка топонимия беше навреме спасена, преди да се превърне в “българска турска топонимия с преводен характер”.

Проф. Иванов в своите ономастични трудове застава на позицията за единство на българската топонимия в българската езикова територия. Сам по регионална характеристика македонски българин, той и неговото научно дело са сериозна пречка за експанзията на езиковедския македонизъм, който в последно време се опитва да намери почва и в българската лингвистика.

Библиография:

1. Местните имена между Долна Струма и Долна Места. С., 1982.
2. Местните имена в Гоцеделчевско (Неврокопско). Принос към проучването на топонимията в Македония и Родопите. Под печат.
3. Произход на мървашката терминология. – Бълг. език, 1971, № 4, 329–343.
4. Географическите на звания между нижними течениями Струмы и Месты. – В: А к т о в е на XI-я международен конгрес по ономастика. С., 1974.
5. Две малко известни названия на *дѣня* в българския език. – Бълг. език, 1974, № 5, 433–434.
6. Из мървашката топонимия (местни, селищни и водни имена в областта *Мървашко*, свързани с рударство и железодобив). – Бълг. език, 1975, № 2, 234–245.

7. Две селищни имена: *Свелиндс* и *Пдчен*. — Б ъ л г. език, 1977, № 3, 218–220.
8. Към въпроса за тракийския субстрат в българската топонимия. — Б ъ л г. език, 1977, № 1, 50–53.
9. За името *Котокіов* в Пространното житие на Климент Охридски. — В: С л а в и с т. сборник. С., 1978, 41–44.
10. Из старата славянска ономастика. — Б ъ л г. език, 1979, № 1, 71–74.
11. Неизвестни географски термини в българската топонимия: *скърка* и *арагач*. — Б ъ л г. език, 1979, № 4, 325–327.
12. Местни имена с рядко значение на предлога у в българската топонимия. — Б ъ л г. език, 1983, № 4, 334–335.
13. Две местни имена: *Кушница* и *Модян дерè*. — В: Е з и к о в. проучвания в чест на акад. Вл. Георгиев, БАН, 1980, 236–238.
14. Български етимологичен речник. Т. II – 312–365, 506–533, 580–631. Т. III – 155–173, 311–331, 703–730.